Μακεδονικά

Τόμ. 10, Αρ. 1 (1970)

Αριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Η συμβολή της Δυτικής Μακεδονίας εις τους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους (από της υποταγής εις τους Τούρκους μέχρι και του 1878)

N. A. Κωνσταντινίδης

doi: [10.12681/makedonika.814](https://doi.org/10.12681/makedonika.814)

Copyright © 2015, N. A. Κωνσταντινίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κωνσταντινίδης Ν. Α. (2015). Αριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Η συμβολή της Δυτικής Μακεδονίας εις τους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους (από της υποταγής εις τους Τούρκους μέχρι και του 1878). *Μακεδονικά*, 10(1), 327–328. <https://doi.org/10.12681/makedonika.814>

κῆς ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ στὴν ρωσικὴ καὶ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία. Ἀνέστησε κυριολεκτικὰ τὴ λησμονημένη ἀδελφότητα. ἡ ὁποία ἐδράσε κατὰ τὰ τέλη τοῦ περασμένου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ σημερινοῦ αἰῶνα, παίζοντας σπουδαῖο ρόλο στὰ διπλωματικά παρασκήνια τῆς Βαλκανικῆς, ἐπαγε δὲ νὰ ὑφίσταται «de facto», μετὰ τὴν ρωσικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1917 (σ. 528). Ὁ συγγρ. ἀσχολούμενος μὲ τὴ σύντομη ἀνάλυση τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἀδελφότητος συμπεραίνει ὅτι: 1) Ἡ ρωσικὴ κελλιωτικὴ ἀδελφότης ὑπῆρξε ἀδελφότης κελλίων καὶ ὄχι κελλιωτῶν. 2) Ἡ ἀδελφότης αὐτὴ μόνο μὲ σωματοεῖο Ἀστικοῦ Δικαίου θὰ μπορούσε νὰ παραβληθῇ καὶ ὄχι μὲ ἐκκλησιαστικὴ ἀδελφότητα. 3) Χαρακτηριζόταν ἀπὸ ἰσχυρὸ ἐθνικιστικὸ αἶσθημα (ἐθνοφυλετισμός). 4) Ἡ δομὴ τῆς ἦταν ἀριστοκρατικὴ. 5) Ἐπεδίωκε «συνδικαλιστικούς» σκοποὺς, καὶ τέλος 6) Ἡ ἰδρυση καὶ ἡ δράση τῆς ἀποτελοῦσαν βαριὰ παραβίαση τῶν ἀγιορειτικῶν θεσμῶν ἐκ μέρους τῶν Ρώσων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΓΙΑΔΗΣ

Ἀριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Ἡ συμβολὴ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους (ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι καὶ τοῦ 1878), Θεσσαλονίκη 1970 (Σύνδεσμος Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν νομοῦ Κοζάνης), 8ον, σελ. 176.

Τὸ βιβλίον χωρίζεται σὲ τρία μέρη. Στὸ πρῶτο (σ. 15-80) ὁ συγγρ. ὁμιλεῖ γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοὺς Τούρκους, γιὰ τὴν ἐγκατάστασίν τους ἐκεῖ καὶ γιὰ τὰ αἷτια ποὺ ἀνάγκασαν τοὺς Ἕλληνες νὰ μετακινηθοῦν πρὸς τὰ ὄρεινά καὶ νὰ δημιουργήσουν νέους οἰκισμοὺς. Ὁμιλεῖ ἐπίσης γιὰ τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα ποὺ ἐκδηλώθηκαν πρὶν ἀπὸ τὸ 1821, γιὰ τοὺς κλέφτες καὶ ἀρματολούς, γιὰ τὴν ὀργάνωση τῶν κοινοτήτων καὶ τὴν προσφορά τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἔθνος. Ἀφιερώνει ἀρκετὲς σελίδες στὴ δραστηριότητα τῶν Δυτικομακεδόνων ἀποδήμων καὶ στὶς σχέσεις τους μὲ τὸν Ρήγα Φεραῖο, στὴν οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνθιση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, καὶ στοὺς Δυτικομακεδόνες Φιλικούς.

Στὸ δεῦτερο μέρος (σ. 81-122) ἐξιστορεῖ γεγονότα τοῦ κινήματος τοῦ 1821 καὶ δὲν παραλείπει ν' ἀναφερθῇ στοὺς τρεῖς Δυτικομακεδόνες ἀγωνιστὲς Γ. Λασάνη, Γ. Ὀλύμπιο καὶ Γ. Φαρμάκη.

Στὸ τρίτο μέρος (σ. 123-159) ἐξετάζει τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τοῦ 1854 καὶ 1878 καὶ τὶς συνθήκες τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοῦ Βερολίνου.

Στὴ συνοπτικὴ ἐξιστόρησή του ὁ συγγρ. (τὸ λέγει ὁ ἴδιος στὴν εἰσαγωγή του, σ. 4, «θὰ ἰστορήσωμεν περιληπτικῶς») ἐθίξε καίρια γεγονότα χρησιμοποιοῦντας πολὺτιμο ἱστορικὸ ὕλικό (ἀποσπάσματα ἀπὸ σχετικὲς μελέτες καὶ ἔγγραφα, ἐνθυμήσεις κ.λ.). Ἐχορμὴ μιὰ ἐπιφύλαξη ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἀξιοποιήσεως καὶ προσφορᾶς τοῦ ὕλικου αὐτοῦ. Ἡ αὐτοῦσια παρῶσθί του στὸ κείμενο, σ' ὅλη σχεδὸν τὴν ἐκτασί του, διασπᾷ τὴν ἀφήγησιν. Θὰ ἔπρεπε κανονικὰ νὰ πάρῃ τὴν θέση ὑποσημειώσεων ἢ ἀπλῶς νὰ ὑποδεικνύεται μὲ παραπομπὲς στὰ οἰκεία βοηθήματα.

Ἡ ἐκτύπωση, ἐπίσης, τοῦ βιβλίου θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ καλύτερη. Χρέος τοῦ διορθωτῆ ἦταν νὰ προσέξῃ τὶς τεχνικὲς λεπτομέρειες: Στὸ χωρισμὸ τῶν κεφαλαίων δὲν ὑπάρχουν ἀριθμοί. Τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα δὲν εἶναι τὰ ἴδια στοὺς ἀντίστοιχους τίτλους. Τὰ μικρότερα κεφάλαια δὲν χωρίζονται κι αὐτὰ καλῶς.

Ἐξω ἀπὸ τὶς παραπάνω παρατηρήσεις ποὺ δὲν θίγουν τὴν αὐθεντικότητα τοῦ κειμένου, τὸ βιβλίον παρουσιάζει πολὺ ἐνδιαφέρον. Ὁ συγγρ. δὲν ἐξέφυγε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ του πρόθεσιν. Δίνει συνοπτικὴ ἱστορία τῆς τουρκοκρατούμενης Δυτικῆς Μακεδονίας (μέχρι

του 1878), τών απελευθερωτικών αγώνων τών κατοίκων της και τής συμβολής τους στη γενικότερη επαναστατική κίνηση τών 'Ελλήνων. Προσφέρει καθαρή εικόνα τής εθνικής, κοινωνικής, οικονομικής και τής άλλης δραστηριότητας του 'Ελληνισμού τής περιοχής, σέ μιὰ μακρά και δύσκολη χρονική περίοδο.

Ν. Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ἀθανασίου Θ. Τσακνάκη, 'Επανομή, 'Ιστορία - Λαογραφία, «Χρονικά τής Χαλκιδικής», τ. 17-18 (1969), Θεσσαλονίκη, σελ. 208.

Ἡ 'Ιστορική - Λαογραφική 'Εταιρεία Χαλκιδικής, ὅπως κι ἄλλες ἀνάλογης ἀποστολῆς 'Εταιρεῖες ἐκδίδει τὸ περιοδικὸ «Χρονικά τής Χαλκιδικής». Ὁ τελευταῖος τόμος τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ (τεύχη 17-18) καταλαμβάνεται ὁλόκληρος ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ δημοδιδασκάλου Ἀθανασίου Θ. Τσακνάκη μετὰ τίτλο «'Επανομή, 'Ιστορία - Λαογραφία».

Εἶχα τὴν καλὴ τύχη νὰ γνωρίσω ἀπὸ κοντὰ τὸν συγγρ. καὶ νὰ συζητήσω μαζί του διάφορα προβλήματα, πού τὸν ἀπασχολοῦσαν καὶ εἶδα τὴν ἐπιθυμία του καὶ τὴ φιλοδοξία του νὰ παρουσιάσῃ ἓνα ἔργο μετὰ τὸ δυνατόν πληρέστερη καὶ μεθοδικότερη μορφή. Ὁ κ. Τσακνάκης, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς 'Επανομῆς, συνέλεξε μετὰ παραδειγματικὴ ἐπιμέλεια καὶ ἀκάματη ὑπομονὴ τὸ πλούσιο ὕλικό του, τὸ ὁποῖο, ἐπεξεργασμένο κατὰλληλα, παρουσιάζει τώρα σὲ αὐτοτελὴ τὸμο τῶν «Χρονικῶν τής Χαλκιδικῆς».

Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν τίτλο ἡ ἐργασία χωρίζεται σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο (σ. 9-36) εἶναι τὸ 'Ιστορικό. Ἀρχίζει μετὰ τὸν προσδιορισμὸ τῆς θέσεως τοῦ χωριοῦ καὶ τὴν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος. Εὐρύτερα ἐξετάζεται (σ. 9-15) ἡ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάσταση τῶν 'Επανομιτῶν κατὰ τὴν Τουρκοκρατία (λείπουν πληροφορίες γιὰ παλιότερες ἐποχές), καθὼς καὶ ἡ συμμετοχὴ τους στὴν 'Επανάστασιν τοῦ 1821. Μετὰ τὴ Δημοτικὴ ἐκπαίδευση κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ὅπου δίνονται ἐνδιαφέροντα καὶ τεκμηριωμένα στοιχεῖα γιὰ τὰ σχολεῖα, τοὺς διδασκάλους, τὰ προγράμματα κ.λ., τελειώνει ἡ πρώτη ἐνότητα τοῦ πρώτου μέρους, «Ἡ 'Επανομή πρὶν ἀπὸ τὸ 1912» (σ. 15-18).

Στὴ δεύτερη ἐνότητα τοῦ πρώτου μέρους μετὰ τὸ γενικὸ τίτλο «Σύγχρονη ἐποχὴ» (σ. 19-36) ἐξετάζεται ἡ συγκρότηση τῆς κοινότητος 'Επανομῆς ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπόσπασιν διαφόρων οἰκισμῶν καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ γεωργικὴ τῆς οἰκονομίας ὥς τὸ ἔτος 1966. Ἰδιαίτερη προσοχὴ φαίνεται νὰ ἔδωκε ὁ συγγρ. στὴν ἐξέτασιν τοῦ 'Αγροτικοῦ ζητήματος καὶ στὴ δραστηριότητα τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν 'Επανομῆς. Γιὰ δόσους δείχνουν προτίμηση στὰ θέματα αὐτά, οἱ πληροφορίες πού παραθέτει τοὺς εἶναι πάρα πολὺ χρήσιμες (σ. 23-27). Τέλος στὴν ἴδια ἐνότητα δίνονται κι ἄλλες πληροφορίες σχετικὲς μετὰ τὴν οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ καὶ τὴν ἄλλη ζωὴ τῆς 'Επανομῆς, πού ἀφοροῦν ὅμως περισσότερο τοὺς 'Επανομίτες ἢ τοὺς εἰδικῶς ἐνδιαφερομένους γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Διμῶν καὶ τῶν Κοινοτήτων.

Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ τόμου εἶναι τὸ λαογραφικὸ (σ. 39-136). Τὸ μέρος αὐτὸ εἶναι χρησιμώτατο καὶ πληρέστερο, κατὰ τὴ γνώμην μου, ἀπὸ τὸ πρῶτο. Ἀρχίζει μετὰ τὸ κεφάλαιο «Υλικὴ ζωὴ», ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ, τὰ ἐπιπλά τῶν σπιτιῶν καὶ τὰ διάφορα σκεύη καὶ σύνεργα. Προχωρεῖ στὶς τροφές, στὴ λαϊκὴ μαγειρικὴ, στὴ λαϊκὴ φορεσιά, στὴ λαϊκὴ ὑφαντικὴ κ.λ. Συνεχίζει μετὰ τὸ κεφάλαιο «Οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ», ὅπου πολὺ σωστά προτάσσεται ἡ «Γέννησις» καὶ τὰ σχετικὰ, ὅπως λ.χ. λοχεῖα, φροντίδες, ἀνατροφὴ βρεφῶν κ.λ. Ὁ «Γάμος» ἀποτελεῖ τὴ δεύτερη ἐνότητα τοῦ κεφαλαίου. Εἶναι, μαζί μετὰ τὸν «Θάνατον» πού ἀκολουθεῖ (σ. 66-76), οἱ πιὸ περιεκτικὲς σὲ πληροφορίες ἐνότητες τοῦ τόμου. Τὰ «Παιχνίδια καὶ ἀγωνίσματα παιδιῶν» — ἡ προτε-